

Franina i Jurina

Fr.: Dobro jutro, Jure.
Jur.: Bog daj, svako jutro.
Fr.: Kako si mi spual nočas? Ja sam spual jako slabo, aš su mi se one čakule od komuni mešale po glave, da mi ni bilo moguće usnut.
Jur.: Mis ne ni ja maša ala vija ma pustimo sada na buandu te čakule.
Fr.: Ma, Jure, če će reć, da si ti sitra z ovim fortunulom bure kluaj klubok na glavu i pustil doma tvuj starinsku bulgaricu.
Jur.: Nu, nu, povije, aš sem se i ja začudil kan sen va prišal, kada sen sita hodeć z Osora kuntral jenoga guobična na biciklete, ki me je pogjedal onako ala briganteška, kako da sen ja brižan kriv, da me je moja mat rodila.
Jur.: Niš ne recmo niš ni, ma ova, da me vidiš sitra zis klubokom na glave z ovu beru još je lepša.
Jur.: A če ćeš, Jure, kada su muale taše, da se ne more s njimi suminštrati ni spieze za impieguati, a kamo da će ki mislet za nas siromasi.
Jur.: Tar će nisi videl onu novu vilu našega siora šindaka na eks Piazzetta della Posta.
Fr.: A sen, sen, liepa kućica, almenio ima zis svih buandi liepi put. Naš šior šin-

IZ PULE

Grad Pula svakim danom dalje pokazuje sve zalosnije i tamnije lice, sve goru i upravo najcrnju sliku. Nema života, nema rada, sve je propalo i svega nestaje. Jednom je Pula bio centar svega — pardon, centar je i danas i to «la capitale» bez kapitala, srediste besposlenosti, sjedište aršenala bez radnika, odnosno radnika ima i previse, ali posla i zarade nema, a od sto glasa svi se glasovi čuju, ali sve sami vapaji, uzdaji i jadikovke. Koliko se samo dućana zatvorilo, da ne govorimo o drugome i da nije tu još uvijek starodrevna «Arena», ne bismo znali da smo u većem gradu. Pulaška općina je već davno postigla rekord u opreznosti svega živućega i ne živućega, pokretnoga i nepokretnoga blaga. Dakako da je najviše pogodjena naša okolica. Naš seljak, koji ionako proživljava najtežu krizu, sveopće nazadovanju. Za svaku svinju što se zakolje za vlastitu upotrebu mora se platiti 30 lira takse. To je, gospodo slavna, strašna i nepodnošljiva stvar! Ljudi, da ne zapanu u goru mrežu, moraju prodati komad slanin ili jedan pršut da plate taj nečuveni porez. A druge su takse takve, da je preglupo o njima govoriti. Sve se obara na jedanog seljaka, ali napokon: kako će to svršiti. Dugovi se naogomilavaju, takse rastu i podvostručuju, bijeda se i nevolja povećavaju, a ni od kuda pomoći, ni spasa! «El-Grizolo», koji je ponovno uskrsnuo, došao upravo u pravu doba, kao za ljudi ionako već posla, pa će time, uz gladan zidulac, utući dosadno i puno sčibi i otača ovo vrijeme. On veli, da ćemo u Puli svi postati bogati, ako prije ne poginemo pd gladi. Tako je!

IZ DRAGUĆA

Božićni i novogodišnji blagdani bili su za nas vrlo zalosni. U našoj crkvi vršile su se sve funkcije u latinskom jeziku. Našim pjesmama nije bilo nigdje ni traga. Puk je vanredno ozlovljen.
Drugi dan za Božićem bio je ovdje ples. Iz Rače Vasi dohrišlo je amo mnogo ljudi. To je naše mladice tako uzrujalo, da su odmah zapustili ples i otišli svojim kućama. Imali su i pravu. Čemu da stoje u društvu sa onim ljudima, koji su se izneverili li svojem rodu i jeziku? Izdajice nitko ne može da trpi, a tako ni naša mladež.

IZ HVARA (DALMACIJA)

Kako Vam je poznato, Hvar su bile okupirale italijanske vlasti novembra 1920. god. Za njihova prebivanja na Hvaru otvorili su ovdje odmah italijansku pučku školu, koja sada broji tri učiteljske sile, a pohadja je — čudite se! — dvadeset učenika i učenica, od kojih su petoro prkoračili 14. god. života. Ravnatelj ove škole je — jedan pop iz Italije, na kojoj su namestene kao učiteljice još dvije domaće djevojke, Italijanke, bez ikakve učiteljske sposobnosti svršivši samo domaću pučku školu. Prošle godine otvorilo se uz školu zabavište za malu djecu, dakako i ovo u italijanskom jeziku. — Sva ova djeca, jedne i druge škole, primaju besplatno knjige i sve ostale školske potrepštine, pak odijela, hrane, a nekoli njihovi roditelji i novčaca. Sve troškove za učitelje, zgradu i ostalo rečeno snasla Italija. Ovi su učitelji sasna slobodni u našoj državi, nitko im ne smeta, a najmanje naša vlada. Dapače i to ćemo spomenuti, da se djeci davaju pisanske sa slikama i napisama: «Ricordatevi che sei figlio d'Italia», «Per l'Italia è per il Rè», «Eja, eja, alala».
Jedna slika na pisnici prikazuje dijete na obali naše Dalmacije, kako uzdignutom rukom pozdravlja Majku Italiju. Škola rabi ujednovni pečat sa napisom: Scuola elementare — Lesina (Dalmacija). — Kako već naglasiti, sve ovo dozvoljava naša država, a naš narod ne čini ovaj italij. školi ni učiteljstvu nikakvih neprilika.
Ovakova sloboda, širokogrudnost i tolerancija vlada u nas i u našoj državi, akoprem smo «gente balcanica», dakle necivilizovani, prašćari (porcari), kako se to katkad čita u našim italij. novinama. Ovakvo se zbiva sa italijanskim školama u nas, u tuđoj, ali kako se vama tamo događaja, i kako se s vama postupa na svim poljima kulture, to znadete vi najbolje, a znamo i mi i cio svijet.

IZ SVETVINCENTINE

Prošla je stara godina puna tuga, jada i čemera. To bijaše ona godina, u kojoj je naš narod 6. aprila bio izložen najgorim šikanacijama i najvećem, nepodnošljivom teroru. Na taj nas dan gospoda u Sv. Vincentu ne poznavaše i ne dozvolise da glasujemo i pokazemo, koliko nas ima i koliko vrijedimo. Te godine po svim većim mjestima pred izborima glamažnik je na svu usta sada propali svemogućnik i gromovnik, istarski diktator, neki učitelj iz Pomena. Govorio nam je, da smo lopovi i djavoli i vrag da će nas odnesti i batine izmlatiti, ako ne glasujemo za njihove liste. No, Bogu hvala, mi smo još ovdje, živi i zdravi, a on ne sjedi više na onoj svemoćnoj stolici. Mi smo još uvijek tu i ostat ćemo, makar na nas navallala svega svijeta strijela. Premda nas tište svakojake narinute nevolje, bijeda nam sjeda za vrat, a mi ćemo strpljivo podnašati sve udarce, ali svoje ime, svoj zvek izgubiti i zatajiti ne ćemo nikada. Jedini ponos, jedina dika i pravo naše ognušće, naša škola u Smoljanima pokopana je i svršena. Sva bliža i daljnja okolina upravo se dičila tom jedinom našom školom, koja bijaše trn u oku Svetvinčenske gospode, da su sve sile napela, da ostrane nezaboravnog, milog našeg učitelja, g. M. Demarina, koji je žarkom ljubavlju i poštivom nescbitnim radom tako uredio i podigao školu, tako uzgajao i priljubio djecu, da je svima nama ostavio najmiliju i najugodniju uspomenu, pa se nama svima orose oči već pri pomisli, da ga više nema među nama.

IZ OPATJIE

Mi i Nušičeva šezdesetogodišnjica. «Istarska Rijec» donijela je već do sada nekoliko vrlo lijepih crtica, što ih je nastalo prošlogoljni književnik, Branislav Nušić. Ovdje u Opatiji, a i u raznim mjestima Julijske Krajevine, prikazivani su neki njegovi vanredno uspjesi kazališni komadi. Malo ima pisaca, koji su tako usli u volju narodu kao naš Nušić, to je najbolje pokazala proslava njegove šezdesetogodišnjice, što se ovog i prošlog mjeseca vršila po svim većim mjestima i gradovima Jugoslavije.
O Branislavu Nušiću pisao je nedavno i «Piccolo della Sera» iznoseći u jednom vrlo dugačkom članku neke važnije crtime iz njegovog života i rada.
I naše vrijedno Žensko Udrženje Opatija-Volosko htjelo je da po svojim skromnim silama iskaže počast slavnome književniku Nušiću, te je na Stjepanje u veće pozvalo u «Zori» svoje članove i pružilo im priliku, da nešto sjuju o tom našem vrlo uvaženom i proslavljenom piscu.
Iza predavanja, što su ga prisutni saslušali s velikim interesom i poćitanjem, otpjevao je naš mješoviti zbor neke vrlo uspelje pjesme, a zatim su naši diletanti: gđica Marica Jurković i gg. Drago i Vjekoslav Viškanić odigrali Nušićev komad u jednom činu: «Pod starost» baš izvrsno. Po tom je slijedila zabava, a zadovoljeno se općinstvo zadržalo dugo u «Zori» pod živim i prijatnim dojmom ove lijepe proslave.

IZ CUSKA

Na našem otoku živi se vrlo slabo. Osim vina nemamo ništa. A i vino se prodaje po vrlo niskoj cijeni. Sretan je onaj, koji ga proda po 90 cent.
Porezi, takse i sovratkase ne daju nam ni disati. Malne svaki dan nam dolaze «fantasi» sa platežnim nalozima: Ljudi više ne mogu dalje, jer su zaduženi na sve strane. Ne znamo, što će biti iz nas kad počne lošinska općina tjeravati dugove.
Škole nemamo nikakve. To je prava sramota. Naši su novi gospodari kadri da nam i kosulju svuku od nas za plaćala, ali o našim potrebama ne čine ništa.
Ovih zadnjih blagdana, bili smo se malčko obradovali, jer smo imali propovijed u našem jeziku. Samo nam je bilo teško pri srcu, kad smo čuli, da se mjesto pjesme «U seć vrime godišća» pjeva «Pastori festegiate» i svira na nekakav harmonijon, koji obično služi fašistima kod plega. Naši starići vele, da ne znaju, da li su bili ovih blagdana u crkvi ili u kakvom zabavištu. Zar da im se čudimo?

na slobodu. Guverner je saznao, da su hrvatski časnici i druckije komplotirali protiv Madžara i to u samoj blizini, na Sušaku. On je vidio, da su Jelatičevići nepouzdanji i da će ga oni prije napasti nego li zataštiti.
U toj stisci obratio se na madžarskog ministra Wekerlea. Wekerle se nato obratio na Borojevića, našto je Borojević odgovorio telegrafski Ministru: «Guvernerove informacije ne odgovaraju istini. Na Rijeci vlada potpun red. Nisam voljan, da pošaljem onamo pojačanja. Potpisani: Borojević».
Lijepi red — veli bivši guverner. Vojnici sa svjetlom navlažuju na sudbonu palaču, pošlaju na slobodu kažnjemke, sabljama razdiru carevu sliku i bacaju je pod noge, a i neprestano pucaju na rijeku (madžarsku) žandarmeriju — i to zovu oni, da je potpurn red? Ali mi znamo, veli dalje bivši guverner, da je malo dana zatim šef Borojevićeva glavnog staba, general Ištvanović plesao «kolo» oko spomenika Jelatičeva bana u Zagrebu! — Ne znam, pita guverner, dali se to može nazvati simpatijom prema Madžarima?
Ja, Rokac, rekao bih, da se to doista ne bi moglo nazvati simpatijom prema Madžarima.

Guverner Jekelafussu pripovijedao je nadalje — uvijek daskako plačući — kako mu se ono dogodilo. On je već prije slutio, da će se tako dogoditi. Zar nisu na isti način Hrvati i god. 1848. okupirali Rijeku i zar nije i onom zgodom ondasnji guverner madžarski, Majlath, morao da bježi?

Sve je to istina, ali Madžari, pa i neki drugi s njima, morali bi da iz toga nauče, da nije uputno pozirati za tudjim, jer se takovo poziranje prije ili kasnije osvjećuje. Pa šta treba da tu plačeš, brate? Ima naroda kudikamo većih i jačih od Madžara, koji su oteto morali da napuste, Eno Engleza, gdje su morali da napuste Ameriku, eno Francuza, gdje su morali da napuste Istru i Dalmaciju i tolike druge zemlje, eno Nijemaca, koji su morali ostaviti tolike svoje kolonije u svijetu, eno Španjolaca, koji moraju da lete iz Maroka, eno Talijana, koji su ostavili i dio Abesinije i Valonu. Mussolini je, istina, plakao za Valonom, al ako plače Mussolini, to je nešto sasvim drugo, nego li kad plače Jekelafussu.

Međutim neka bivši madžarski guverner govori što hoće, ali jedno stoji: hrvatska se Jelatičeva regimenta ponijela u onoj zgodi vanredno «dobro». Dok su toliki današnji i prošle riječki vikari pjevali himne austrijskom česaru, dotle su se oni naše vrijedni Hrvati još prije stoma bunili i time drnali temeljima staroga carstva. A to im je bila i dužnost. Razmišljajući o tim i o drugim sličnim stvarima ja sam evo prošao mo prvih dan od godine uz Ninetnu, koja mi je one večeri skuhala «punč», kakovega nije ni Franc Jožef poč.

IZ VELOŽ MLUNA KRAJ BUZETA

Iz naše se takozvane «Crne Gore» rijetko kada javljamo. Ali zato neka nitko ne misli, da smo možda zaboravili na naš omiljeni list ili na svoje majčino mljeko. Ne daj, Bože! Ono što smo bili, ono čemo i ostati. Iako su kod nas kao i po čitavoj našoj Istri materijalne prilike vrlo loše, ipak se nekako životari. Skoro svaki dan dolaze nam kojejakve «Cartelle deli pagamenti», da ni samj ne znamo na što, a dugovi nas još neprestano lište. Inače mi još uvijek težimo za kulturnim napredkom. Sada smo naknili, da osnužemo svoju čitaonicu. A to nam je bila i dužnost. Glazbala, koja su dosad bila u neredu. Ono što smo naknili, to smo u glavnom izvršili ili još izvršujemo. To nas dakako mnogo stoji, ali to nama ne smeta. Takove zapreke ne smiju da nam budu na putu, ako hoćemo da nešto postignemo. Samo ne smijemo dopustiti, da nam slože poneštane, jer to je najjača sila, koja nas drži na okupu. A poneštane li te sile, onda smo izgubili i ono, što smo dosad postigli. Tvrdi smo uvjereni, da do toga ne će doći, a i ne smije da dodje. Samo složno napred! — Mlunci.

Širite „Istarsku Rijec“

PODLISTAK

BREŽAN:
Savremena crtica
Jezen je. Tiha noćna vlada. Nad gradicem lišena, pusta jesenska magla. Po ulicama pale svjetiljke, koje okupljuje svijetla maglen obruč. S drveća okližu se kapljice kiše...
Giurgice su i hrižanteme u vrtu kao rasplakane ovjesile svoje cvjetove...
Noć je... U sumračnoj mojoj sobi — sve je tiho. Čujem samo monotonu disanje druga. Stojim naslonjen na prozoru i zamišljen, turoran gledam u lamnu noć...
Na prozoru preko ulice dršće svjetiljka... Susjed se upravo vratio iz grada od šifor Angela. Primio je od njega u zajam dvije tisuće lira, ali za to će morati da glaseje za italijansku stranku, a njegov će mali lvić morati iz trećega razreda hrvatske škole u treći ili drugi razred italijanske škole. No, neće se lvić čući i isprekidano govori: «Oče... ali što će... manica reći... koja mi je tepala... prve riječi — hrvatski...»
Otat ne će o tome da čuje, već samo viče: — Moramo! — Moraš! — Mora se! — Kroz privoren prozor čujem, kako susjed govori više i kako znaš lvić plače, plače i plače...
Gledajući taj svijet tužan i dosadan, kao i to tmurno nebo, očutim suze na licu i — plačem...
I nebo, eto, i ono plače... Plaće nad ovom dolinom — suza... a Giurgice su i hrižanteme u vrtu kao rasplakane ovjesile svoje cvjetove...

Istarski dvori

Visoko na gori,
Gde sumore bori
I pjesma još naša se ori...
Gde, istarski dižu se dvori...
I ljubim te gore i plave te stene
I tužni moj narod, što ovdje sad vene.
Oh, teško je gledat i cvetak gde gine,
Al' miso na nj ipak lagacko te mine.
Još teže je gledat, kad čovek li mré,
Al' zato još nije bar propalo sve; —
Al, gledat svoj narod, gde šutke tu gine
Oh, mori te tuga i — ne će da mine.
Ltko s njime pati lo vidit i sluša:
I boli ga srce i trpi mu duša.
I, dok sve to gledam i trpim i ćutim,
Muk usta mi veže i — moram da šutim...
Visoko na gori,
Gde sumore bori
I posljednja naša još pjesma se ori —
Sve tužniji su nam ti istarski dvori...

Lujo Dorkić:
Ako bi vas tjerali...
Svršenol!
Svećenik ode, svišet se razidje, kraj otvorena groba ostade grobar s ona dva mala siromasna: Jožićem i Filom. Djecaći se ne makohše s mjestana, dok nije grobar do kraja izvršio svoje tužno djelo. Kad je pa pak posliednja lopeta zemlje pala na sveti grob njihovog dobrog oca, oba malisna poklekohše na humak, sklopivše

ruke, da će se pomoliti za njegovu milu dušu, ali ih olhrva plač, a iz grla im se izvi jedna sama prigušena drhtava riječ:
— Oče!
Grobaru se djeca razale, lagano ih primi za ruku i pridigne. No ni sada se nisu htjeli maći, sve su očima tražili drugu, stariju grob — grob svoje majke. I kad ga ugledaše onamo kraj zida pod čempresom, upraviše k njemu, kao da će ondje naći zaklona. Kleknu na humak i stanu zvati:
— Mamo — majčice, kud ćemo sada?
Ali majčine su usne ledene, nijeme, ne daju odgovora. A djeca zovu, plaču, jecaju.
Čemu pristupiti u njima grobar, još ih njezinje primi za ruku, pridigne i poprati do vrata groblja.
— A sad podijte s imenom Božjim, šapnu čovjek neobično ganut.
I d'ea se udaljše. Išli su polako, jer je File slabšan i ustio i bolestan u nozi.
Uputiše se ravno u selo. Izdaleka zagledaše kuću strica Florijana. Stric Florijan došao je prije više godina iz Sicilije, nastanio se u selu i vjenčao s tetkom Julom, sestrom njihove pokojne majke. I tetka je obećala n'ihovu pokojnom ocu da će ih uzeti k sebi. Stric Florijan je to odobrio, ali uz uvjet, da se djeca upisu u italijansku školu. A pokojni otac govorio je još na smrtnoj postelji svojoj djeci:
— Ako bi vas tjerali da zatašte ovaj naš mali hrvatski jezik, ne slušajte ih, jer vam u njemu, djeco, blagoslov vašeg oca i dobro vaše majke!
Te su riječi pale na Jožićevo srce kao oljavo. I tište ga i ne daju mu mira osobito od kad je

ono stric Florijan odsjekao da će njih dvojica morati u italijansku školu. On bi rad u školu da se sačini-elo slijet, da pogazi svoju rođenu, srpska-hrvatsku rijec.
— A što otac? A majka?
I već je u onaj dan počela u Jožićevoj glavici da kopa neka čudna misao... Kopala je cto dan, čitavu noć, pa sjutra dan, prošle noći i sve dublje kopala i vrtala, dok ga nije gotovo već i bolilo, te on nić mogao odoljeti, a da tu misao ne oda bratu. Saopćio mu je tiho, pred odrom pokojnoga oca, u čas, kad nije u sobi bilo ni žive duše.
— File, ja ću ti nešto reći... Ti znaš što nam je onomadne rekao otac. Ja ne bih mogao — ja ne ću u italijansku školu...
— Tiarat će te... dahne mali File.
— Otići ću, lane još tiše Jožić.
— Sto si rekao? — izbeči na taj File svoje male očiće.
— Otići ću, ponovi Jožić.
— A kamo?
— U grad, bilo kamo. Naći ću zarade...
— A ja? — šane File sa suzama u očima.
— Čim dobijem nešto novca, doći ću po tebe i — živjet ćemo zajedno. Ja ću raditi, a ti ćeš učiti u školi — u našoj rođenoj.
Na to ne netko došao i d'ea zanemise. Sada pak, na povratku iz groblja, kad mu se malo onaj uzao u grju razvezao, Jožić je ponovno ravnuo razgovor na svoj bijeg.
A nabolje će biti, da odmah utječem. Sad me možda zgoda.
Na mjestu, gdje se sa seoskog puta odvaja

dako se je potegnulo daleko zis Stuanjina...

Jur.: Ulamo se, da ćemo sada z novim le...

Fr.: Ufajmo se, ufajmo, ma sen čul v...

Jur.: A, hvala Bogu, neka se arjavu ki m...

IZ PULJŠTINE

Prošli su božićni blagdani, dočekasmo i...

U Medulinu, gdje je proglašanje našeg ž...

A zašto najedamput takvo iznenađenje i...

Medulin imade novog i mladog oružničk...

Za božićnih blagdana pjevalo se u Medu...

U Premanturskoj crkvi je davno već ne...

Puljski gospodari izmislili su novi način...

IZ ROVINJSKOG SELA.

U našem selu nalazi se već par godina n...

litve ni propovjedi, jer sve se vrši u ita...

Prigodom posljednjih zornica našlo se p...

Drugi dan, na Božić, napunila se puna c...

Nakon toga se podigla velika buka protiv...

Inače je naš svećenik i u moralnom pogl...

Taj događaj bio je naknadno saopćen i p...

Izgleda, da nekoi posvećuju veću važnost...

IZ MARČANE.

Ne prodje skoro dana, a da ne primimo k...

Što se škole tiče stojimo vrlo slabo, j...

Što se škole tiče stojimo vrlo slabo, j...

IZ BADERNE.

U petak 2. ov. mi, preminula je sestra n...

DAROVI

Saško i Ivančić, brijači u Trstu 10 Jira...

Politički pregled

Što se događa u Italiji?

Politički se položaj u Italiji ovih zadnj...

Opozicijska štampa objelodanila je spom...

Objavljenje Rossijeve spomenice uzrujalo...

Medutim današnja vlada ne misli na od...

Par dana iza Mussolinijevoga govora pod...

Inače opozicijska štampa neprestano n...

Vlada pak, da osjeti napadače i veće n...

Uspriješ svega toga duhovni se nisu smir...

Okolo izbornih priprava u Jugoslaviji.

Pripreme za parlamentarne izbore, koji...

Pređavac, dr. Krnjević, August i Stjepan...

Na okance pogledala je gdja Košutić, k...

Što je sa razoružanjem Njemačke?

U žestokoj političkoj raspravi, da li je...

Izvod generala Morgana pobudili su pravu...

Nijemci su od 1918. do danas upotrebili...

Versalski ugovor nije spram Njemačke p...

Sporazum između Jugoslavije i Bugarske.

Prošlog tjedna bio je u Beogradu bugarski...

cesta, što vodi u grad, Jozić stane, zagrl...

File, obećaj mi, da ne ćeš plakati i tugov...

Glas mu je malo treperilo, ali u očima mu...

I ako bi te tukli i vriedjali u italijansk...

Poljubi ga, pa se žurno oklone od njega i...

U prvi čas htio je i File zaanjim, ali ga...

Bilo je već zanočilo, kad je Jozić stigao...

Prolazio je pokraj nekakve velike staje...

U tom molitvu na usnama skutri se u kuc...

Ti si još odvise slabašan, moj dečko...

Oh! da mi je komadić kruha, samo komadi...

Sad je u njemu, za prvi put u životu, p...

U taj čas otvorila se vrata pokrajnog d...

Grmio je u njemu taj goš. Jozić se uhv...

Ne boj se, oče — tvoj Jozić ne će biti...

Sabravi ono malo sila, što mu je još p...

Jozić mu ispriča sve po istini. Ništa mu...

Ta je istina moja. U njoj ima slika m...

nikako da se utješim. Nevesela je naša...

Jozić mišljaše da sniva. Kad se malo r...

Hvala vam, dobri gospodine, ali ja sam...

Gospodin se malo osmjehne, pogladi Jozića...

Brinit ćemo se i za nj. Iznaprije ćemo...

Ali... htio je Jozić da nešto kaže.

Gospodin se sagne, poljubi dijete i reče:

Moje je sinčić išao u hrvatsku školu, p...

Poslije podne toga istoga dana otišao je...

